DR DANIEL DĄBROWSKI

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług
e-mail: daniel.dabrowski@wzieu.pl

Świadczenie pracy bądź usług jako przedmiot wkładu do spółki osobowej

Wprowadzenie

Podstawowym obowiązkiem wspólnika każdej spółki handlowej jest obowiązek wniesienia wkładu. Wkład ten może być pieniężny lub niepieniężny (aport). W przypadku spółek kapitałowych aportem nie mogą być prawa niezbywalne lub świadczenie pracy bądź usług (art. 14 § 1 k.s.h.). Inaczej jest natomiast w odniesieniu do spółek osobowych. Wspólnik takiej spółki może zobowiązać się do świadczenia na jej rzecz pracy bądź usług. Celem niniejszego artykułu jest analiza specyfiki takiego wkładu wspólnika. Autor podejmuje próbę ustalenia istoty wkładu polegającego na świadczeniu pracy bądź usług oraz zasad dotyczących jego wnoszenia. Określa także skutki niewykonania lub nienależytego wykonania przez wspólnika obowiązku wniesienia takiego wkładu.

1. Istota wkładu polegającego na świadczeniu pracy bądź usług

Zgodnie z art. 48 § 2 k.s.h. dotyczącym spółki jawnej, ale mającym zastosowanie także do innych spółek osobowych¹ „Wkład wspólnika może polegać

¹ Z tym, że w przypadku spółki komandytowo-akcyjnej – tylko do wkładu komplementariusza, który nie jest wnoszony na kapitał zakładowy – art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h. Wszystkie dalsze

na przeniesieniu lub obciążeniu własności rzeczy lub innych praw, a także na dokonaniu innych świadczeń na rzecz spółki”. Jest niekwestionowane, że inne świadczenia wspólnika spółki osobowej mogą polegać w szczególności na wykonywaniu na jej rzecz pracy bądź usług. Potwierdzeniem tego jest fakt, że we wspomnianym na wstępie art. 14 § 1 k.s.h. wyłączono możliwość wnoszenia takiego wkładu tylko w odniesieniu do spółek kapitałowych. Ponadto, art. 107 § 2 k.s.h. dotyczący spółki komandytowej, stanowi że „Zobowiązanie do wykonania pracy lub świadczenia usług na rzecz spółki oraz wynagrodzenie za usługi świadczone przy powstaniu spółki nie mogą stanowić wkładu komandytariusza do spółki, chyba że wartość innych jego wkładów do spółki nie jest niższa od wysokości sumy komandytowej”. Również z tego przepisu wynika zatem możliwość wniesienia wkładu polegającego na wykonywaniu pracy bądź świadczeniu usług. Wyjątek dotyczy jedynie sytuacji zakładania spółki jawnej bądź komandytowej przy wykorzystaniu wzorca umowy, bądź zmiany jej umowy w tym trybie, kiedy to wkład wspólnika może być wyłącznie pieniężny (art. 48 § 2¹ k.s.h.).

W cytowanych przepisach art. 14 § 1 oraz art. 107 § 2 k.s.h. ustawodawca stosuje wyrażenia „wykonywanie (świadczenie) pracy” oraz „świadczenie usług” nie precyzując ich znaczenia. Także w literaturze nie wskazuje się zwykle różnic między tymi pojęciami (tak np. Gorczyński i in., 2014, s. 89; Sołtysiński, Szajkowski, Szumański, Szwaja, 2012, s. 512). Zdaniem A. Kidyby (2013, s. 120) „pracę należy rozumieć jako wykonywanie pod kierunkiem osoby, na której rzecz «praca» jest wykonywana, wskazanych przez tę osobę czynności, przy czym efekty tak świadczonej «pracy» dotyczą sfery prawnej osoby, na której rzecz praca jest wykonywana, w szczególności dotyczy to odpowiedzialności wobec osób trzecich za skutki działań podmiotu świadczącego pracę, a także «ryzyka personalnego» ponoszonego przez podmiot, na którego rzecz praca jest świadczona”. Autor ten odwołuje się zatem do definicji pracy charakterystycznej dla prawa pracy (por. np. Florek, 2012, s. 48–51). Nie wydaje się jednak, by zobowiązanie wspólnika do świadczenia tak rozumianej pracy mogło być przedmiotem wkładu do spółki. Brak takiej możliwości jest konsekwencją obowiązkowego charakteru stosunku pracy, wynikającego z art. 22 § 1² k.p. Zobowiązanie się wspólnika do wykonywania pracy podporządkowanej w miejscu i czasie wskazanym przez pracodawcę (tzn. w warunkach określonych w art. 22 § 1 k.p.)

uwagi odnoszą się do spółki komandytowo-akcyjnej tylko w odniesieniu do takich wkładów komplementariusza. Co do wkładu komandytariusza w spółce komandytowej por. uwagi poniżej.

proceedzi do nawiązania stosunku pracy, ze wszystkimi tego konsekwencjami, m.in. koniecznością zapłaty wynagrodzenia przez spółkę. Praca taka nie mogłaby być zatem zaliczana na poczet wkładu wspólnika, podobnie zresztą jak na poczet wkładu nie mogłyby być zaliczane usługi wykonywane przez wspólnika na podstawie odrębnej umowy zawartej między spółką a wspólnikiem.

Należy zatem przyjąć, że świadczenie pracy, o którym mowa w kodeksie, odnosi się do sytuacji wykonywania przez wspólnika czynności na rzecz spółki o charakterze podobnym do czynności wykonywanych przez pracownika, jednak bez istnienia elementu podporządkowania między wspólnikiem a spółką. Zwykle więc wspólnik będzie wykonywał te czynności osobiście, w sposób ciągły, w określonych godzinach i miejscu. Świadczenie usług dotyczy natomiast czynności o charakterze analogicznym do czynności wykonywanych w ramach spełniania świadczenia charakterystycznego przez stronę stosunku cywilnoprawnego, którego źródłem jest np. umowa o świadczenie usług, umowa o dzieło itp. Świadczenie usług może w szczególności zakładać wykorzystanie własnych narzędzi czy urządzeń, materiałów itp. Rozróżnienie na pracę i usługi nie jest jednak jednoznaczne i nie ma większego znaczenia praktycznego (Kopaczńska-Pieczniak, 2013, s. 315–316). Nie daje w szczególności podstaw do stosowania przez analogię przepisów prawa pracy do obowiązku wspólnika polegającego na świadczeniu pracy. Kwestia ta będzie przedmiotem uwag w dalszej części artykułu.

Wspólnik w ramach zobowiązania do wniesienia wkładu może świadczyć na rzecz spółki np. usługi księgowe, prawnicze, kierowania pojazdami itp. Nie ma też przeszkód, by przedmiotem wkładu były usługi, których świadczenie poddane jest odrębnemu reżimowi uregulowanemu w kodeksie cywilnym, takie jak spedycja, przechowanie, czy przewóz. Kodeks spółek handlowych nie zawiera bowiem ograniczeń w tym zakresie. Z tego samego powodu, nie jest wykluczone zobowiązanie się przez wspólnika do świadczenia usług prowadzących do osiągnięcia materialnego rezultatu, tj. wykonania określonego dzieła, czy też robót budowlanych. Nawet jeżeli by uznać, że w takim przypadku nie mamy do czynienia ze świadczeniem usług w ścisłym tego słowa znaczeniu (tak Ogiegło, 1989, s. 155–206), to przypomnieć należy, że przedmiotem wkładu – zgodnie z art. 48 § 2 k.s.h. – może być każde „inne świadczenie”. Uznanie że dane świadczenie nie jest świadczeniem usług, nie wyklucza więc przyjęcia, że może być ono przedmiotem wkładu do spółki.

W literaturze podnosi się zwykle, że przedmiotem wkładu nie może być zobowiązanie się wspólnika do prowadzenia spraw spółki, wskazując, że obowiązki prowadzenia spraw spoczywa na wspólnikach z mocy ustawy (Kopaczńska-Pieczniak, 2013, s. 316; Rodzyńkiewicz, 2012, s. 104; Sołtysiński i in., 2012, s. 510). Trzeba jednak wziąć pod uwagę, że normy dotyczące stosunków wewnętrznych w spółce osobowej mają co do zasady charakter względnie wiążący. Jeżeli zatem w umowie wspólnik zostanie zwolniony z prowadzenia spraw spółki, to jednocześnie może zobowiązać się do ich prowadzenia tytułem wkładu (Gorczyński i in., 2014, s. 91). Sporne jest natomiast, czy w spółce partnerskiej przedmiotem wkładu może być zobowiązanie wspólnika do wykonywania wolnego zawodu. Wydaje się, że należy udzielić negatywnej odpowiedzi na to pytanie, zważywszy na to, że wykonywanie wolnego zawodu w ramach spółki należy do istoty spółki partnerskiej. Kwestia ta nie jest jednak jednoznaczna (por. Gorczyński i in., 2014, s. 92–93).

Rodzaj pracy bądź usług, do których wykonywania zobowiązał się wspólnik musi zostać określony w umowie spółki (art. 25 pkt 2; art. 91 pkt 7; art. 105 pkt 4 i art. 130 pkt 4 k.s.h.). Kodeks nie wprowadza żadnych dodatkowych wymagań dotyczących określenia wkładu niepieniężnego w spółkach osobowych, nie stanowiąc nawet, że ma być on określony szczegółowo, tak jak ma to miejsce w przypadku spółki z o.o. (por. art. 158 § 1 k.s.h.). Wymogu szczególności nie zawiera też art. 107 § 1 k.s.h. dotyczący wkładu komandytariusza, mimo że w pozostałym zakresie wyraźnie jest jego podobieństwo do art. 158 § 1 k.s.h. Sposób określenia tego wkładu, w tym stopień szczególności zależy zatem od samych wspólników (odmiennie, jak się wydaje Kappes, 2012, s. 7; Kidyba, 2002, s. 125). W celu uniknięcia konfliktu dotyczącego oceny prawidłowości wykonywania przez wspólnika jego zobowiązania do wniesienia wkładu, wskazane jest jednak by wkład został określony szczegółowo zarówno, co do rodzaju pracy czy usług, ich ilości (wymiaru) oraz okresu, w którym mają być świadczone (Gorczyński i in., 2014, s. 140). Rodzaj pracy bądź usług można wskazać m.in. przez określenie rodzaju wykonywanych czynności, odwołując się do określonego stanowiska (podobnie jak to ma miejsce w przypadku umowy o pracę), czy też określając rezultat, który wspólnik ma osiągnąć. Również przy określaniu ilości pracy czy usług można odwołać się do konstrukcji z zakresu prawa pracy, stanowiąc o tym, że wspólnik ma wykonywać pracę (świadczyć usługi) w wymiarze pełnego, czy też części etatu, bądź też wskazywać liczbę godzin w określonym przedziale czasowym, które wspólnik ma wypracować (Kappes, 2012, s. 7; Kidyba, 2002,

s. 125). Jeżeli zobowiązanie wspólnika nie prowadzi do osiągnięcia określonego rezultatu, celowe jest także oznaczenie czy ma ono być wykonywane przez czas nieoznaczony (tzn. przez czas trwania spółki), czy też przez czas oznaczony (np. kilku miesięcy, kilku lat) bądź wyraźne wskazanie okresu wykonywania pracy czy usług. W braku takiego uregulowania należałoby przyjąć, że wspólnik zobowiązał się do świadczenia pracy bądź usług przez czas nieokreślony.

Wycena wkładów polegających na świadczeniu pracy bądź usług została pozostawiona wspólnikom i kodeks nie zawiera żadnych uregulowań w tym względzie. (Gorczyński i in., 2014, s. 90; Kopaczyńska-Pieczniak, 2013, s. 312). Dopuszczalne są zatem najróżniejsze rozwiązania, polegające np. na ustaleniu stałej, sztywnej kwoty, odwołaniu się do stawek godzinowych, dniówek, wykorzystaniu cenników, taryfikatorów czy kosztorysów (por. przegląd stanowisk w: Gorczyński i in., 2014, s. 90–91).

2. Wykonanie obowiązku wniesienia wkładu polegającego na świadczeniu pracy bądź usług

Wykonanie zobowiązania polegającego na świadczeniu pracy bądź usług jest zwykle rozciągnięte w czasie; zobowiązanie wspólnika może mieć nawet charakter bezterminowy. Zobowiązanie wspólnika zostaje wykonane dopiero w momencie, gdy upłynie termin do którego wspólnik zobowiązał się świadczyć usługę czy pracę, bądź gdy osiągnięty zostanie określony w umowie rezultat. Trzeba przy tym podkreślić, że wspólnicy w umowie mogą swobodnie ustalić w jakim zakresie i w jakim momencie wkład wspólnika polegający na świadczeniu pracy bądź usług zostanie zaliczony na poczet udziału kapitałowego wspólnika. Norma wynikająca z art. 50 § 1 k.s.h. ma bowiem charakter względnie wiążący.

Zgodnie z art. 49 § 1 k.s.h. „Jeżeli wspólnik zobowiązał się wnieść tytułem wkładu do spółki rzeczy inne niż pieniądze na własność lub do używania, wówczas do jego obowiązku świadczenia i ryzyka przypadkowej utraty przedmiotu świadczenia stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży lub o najmie”. W kodeksie nie ma natomiast przepisu, który określałby zasady dotyczące wniesienia wkładu, którego przedmiotem jest świadczenie pracy bądź usług. Rodzi to pytanie o zakres stosowania do zobowiązania wspólnika przepisów kodeksu cywilnego dotyczących zobowiązań w ogólności oraz wykonania zobowiązań, przepisów tego kodeksu dotyczących umów nazwanych, czy też przepisów kodeksu pracy.

Na podstawie odesłania z art. 2 k.s.h. do kwestii związanych z wykonaniem zobowiązania wspólnika, zastosowanie znajdą przepisy ogólne księgi III kodeksu cywilnego. Dotyczy to w szczególności art. 354 § 1 k.c., zgodnie z którym „Dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje – także w sposób odpowiadający tym zwyczajom”. Również pozostałe przepisy tego tytułu dotyczące należytej staranności (art. 355 k.c.), osobistego świadczenia (art. 356 k.c.) czy nadzwyczajnej zmiany stosunków (art. 357¹ k.c.) należy stosować do stosunku prawnego istniejącego między wspólnikiem a spółką. Do obowiązku wspólnika mogą także znaleźć zastosowanie przepisy tytułu II księgi III (wielość dłużników albo wierzycieli) oraz tytułu III (ogólne przepisy o zobowiązaniach umownych), jak również przepisy o wykonaniu zobowiązań, zwłaszcza odnoszące się do miejsca i terminu spełnienia świadczenia. W odniesieniu do przepisów o wykonaniu zobowiązań w literaturze wskazuje się, że powinny być one stosowane do spółek odpowiednio, „wobec specyfiki zobowiązania, determinowanej w pierwszej kolejności przepisami KSH” (Opalski, Wiśniewski, 2016, art. 2, nb 37). Twierdzenie to z pewnością jest trafne w odniesieniu do spółek kapitałowych. W przypadku spółek osobowych natomiast, większa część wspomnianych przepisów może być stosowana wprost, gdyż wkłady w spółkach osobowych (poza spółką komandytowo-akcyjną) nie pełnią funkcji ochronnej względem wierzycieli.

Wątpliwości budzi natomiast stosowanie przepisów regulujących umowy nazwane, w których świadczenie charakterystyczne jest podobne do świadczenia, do którego spełnienia zobowiązał się dłużnik. Jak już wyżej wspomniano odrzucić należy stosowanie przepisów kodeksu pracy do zobowiązania wspólnika polegającego na świadczeniu pracy na rzecz spółki. Wspólnik nie może zobowiązać się do wniesienia wkładu, którego przedmiotem byłoby świadczenie pracy podporządkowanej, gdyż takie zobowiązanie prowadziłoby do powstania stosunku pracy między wspólnikiem a spółką, ze wszystkimi tego konsekwencjami. Praca wykonywana na podstawie stosunku pracy nie mogłaby natomiast być przedmiotem wkładu. Reżim prawa pracy charakteryzuje się znaczną odmiennością, związaną głównie z koniecznością ochrony pracownika jako słabszej

strony stosunku prawnego (Florek, 2012, s. 8). Nie może on zatem znaleźć zastosowania do stosunku spółki istniejącego między wspólnikiem a spółką².

Wydaje się natomiast możliwe i w pewnych sytuacjach celowe stosowanie do zobowiązania wspólnika polegającego na świadczeniu pracy bądź usług przepisów kodeksu cywilnego bądź innych aktów prawnych normujących poszczególne umowy nazwane (tak: Kopaczyńska-Pieczniak, 2013, s. 327; Sołtysiński et.al., 2012, s. 999; odmiennie Krauss, 1991, s. 36). Punktem wyjścia do poszukiwania właściwego reżimu jest próba ustalenia jakie przepisy miałyby zastosowanie, gdyby określone zobowiązanie wspólnika miało charakter samodzielny, tzn. nie było zaciągane w związku z zawarciem umowy spółki, ale odrębnie. Przykładowo, jeżeli wspólnik zobowiązał się świadczyć określone usługi (księgowe, prawnicze itp.), to zwykle do zobowiązania takiego można będzie stosować przepisy o zleceniu (art. 734 i n. k.c.), gdyż zgodnie z art. 750 k.c. przepisy te znajdowałyby zastosowanie do stosunku prawnego między stronami, gdyby wspólnik zobowiązał się do świadczenia takich usług poza stosunkiem spółki (tzn. nie w ramach wniesienia wkładu). Te same przepisy należałoby stosować w razie zobowiązania się wspólnika do świadczenia pracy na rzecz spółki. Trzeba jednak podkreślić, że zastosowanie znajdzie tylko część przepisów dotyczących umów i to nie poprzez odesłanie z art. 2 k.s.h., ale na zasadzie analogii. Odesłanie z art. 2 k.s.h. pozwala bowiem na zastosowanie przepisów kodeksu cywilnego regulujących określoną instytucję, w sytuacji, gdy instytucja ta „pojawia się” w związku z tworzeniem, organizacją, funkcjonowaniem, rozwiązywaniem, łączeniem, podziałem i przekształcaniem spółek handlowych. Dotyczy to zwłaszcza „uniwersalnych instytucji podstawowych, wspólnych dla wszystkich obszarów prawa prywatnego, takich jak oświadczenia woli i czynności prawne, terminy, przedawnienie roszczeń, wykonanie umowy i skutki jej niewykonania” (Opalski, Wiśniewski, 2016, art. 2, nb 25). Brak tożsamości instytucji uniemożliwia natomiast zastosowanie przepisów kodeksu cywilnego w drodze odesłania zawartego w art. 2 k.s.h. Z tych względów kodeks spółek handlowych zawiera kilka odesłań szczegółowych w sytuacjach, w których instytucja kodeksu cywilnego do której się odwołuje, charakteryzuje się pewnym podobieństwem do instytucji uregulowanej w kodeksie spółek handlowych, ale nie jest z nią tożsama. Przykładem przepisu zawierającego takie odesłanie jest cytowany powyżej

² Co jak się wydaje nie wyklucza zatrudnienia wspólnika na umowę o pracę poza stosunkiem spółki. Por. np. Krauss (1991), s. 36; Sołtysiński, Szajkowski, Szumański, Szwaja (2012), s. 512.

art. 49 § 1 k.s.h., który przewiduje stosowanie przepisów o sprzedaży bądź najmie w razie wnoszenia tytułem wkładu rzeczy innych niż pieniądze na własność lub do używania przez spółkę. Ustawodawca zauważył podobieństwo między wniesieniem rzeczy tytułem wkładu na własność a umową sprzedaży, jednak za konieczne uznał zawarcie odrębnego odesłania ze względu na brak tożsamości tych dwóch instytucji. Podobne rozwiązania przewidziane zostały w art. 45, art. 202 § 5 i art. 369 § 6 k.s.h. Ustawodawca w tych przypadkach uznał za niewystarczające odesłanie z art. 2 k.s.h.

Brak odesłania tożsamego z zawartym w art. 49 § 1 k.s.h. w odniesieniu do wkładu polegającego na świadczeniu pracy bądź usług nie stoi na przeszkodzie stosowaniu przepisów dotyczących określonych umów nazwanych na zasadzie analogii. Spełnione są bowiem wszystkie warunki, od których uzależnia się zwykle stosowanie analogii (por. Safjan, 2012, s. 493): brak jest regulacji prawnej dotyczącej świadczenia pracy bądź usług tytułem wkładu do spółki, a jednocześnie istnieją normy podobne, dotyczące świadczenia pracy bądź usług na podstawie odrębnej umowy. Stosowanie w drodze analogii przepisów dotyczących umów pozwala uwzględnić specyfikę stosunku zobowiązaniowego powstałego między wspólnikiem i spółką oraz sprecyzować reżim dotyczący spełnienia danego świadczenia oraz skutków jego niespełnienia lub spełnienia w sposób nienależyty. Odwołanie się od tych przepisów może być też pomocne przy ustaleniu treści zobowiązania ciążącego na wspólniku. Przykładowo, w sytuacji, której wspólnik zobowiązał się do świadczenia określonych usług, do których świadczenia znajdowałyby zastosowanie przepisy o zleceniu (gdyby o ich świadczenie została zawarta odrębna umowa) kwestia wymogu osobistego świadczenia usług powinna być rozwiązana raczej w oparciu o art. 738 k.c. niż art. 356 § 1 k.c. mający charakter ogólny. Jest jednak oczywiste, że pewna część przepisów o zleceniu nie znajdzie zastosowania do świadczenia przez wspólnika usługi tytułem wkładu. Dotyczy to np. art. 735 i 744 k.c. (wynagrodzenie i termin jego płatności), art. 736 k.c. (dorozumiane przyjęcie oferty) czy też art. 746 k.c. (wypowiedzenie).

3. Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania do wniesienia wkładu polegającego na świadczeniu pracy bądź usług

Do skutków niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania do wniesienia wkładu polegającego na świadczeniu pracy bądź usług należy w pierwszym

rzędzie stosować przepisy ogólne kodeksu cywilnego o skutkach niewykonania zobowiązań (art. 471–486 k.c.). Po pierwsze, spółce będzie zatem przysługiwało roszczenie odszkodowawcze o naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że jest ono następstwem okoliczności, za które wspólnik nie ponosi odpowiedzialności (art. 471 k.c.). Umowa spółki może przy tym określać stopień staranności, który powinien być zachowany przez wspólnika (art. 472 k.c.), jak również może rozszerzać lub ograniczać jego odpowiedzialność (art. 473 k.c.). Roszczenie o naprawienie szkody będzie przysługiwało spółce także w razie zwłoki w wykonaniu zobowiązania przez wspólnika (art. 477 § 1 k.c.).

Po drugie, spółka będzie mogła domagać się – także na drodze sądowej – wykonania zobowiązania przez wspólnika. Nie jest też wykluczone wystąpienie przez spółkę z żądaniem upoważnienia przez sąd do wykonania czynności na koszt dłużnika (art. 480 § 1 k.c.) a w wypadkach nagłych wykonanie na koszt wspólnika czynności, do której był zobowiązany (art. 480 § 3 k.c.).

Po trzecie, nie jest wykluczone zastrzeżenie w umowie spółki kary umownej na jej rzecz w razie niewykonania lub nienależytego wykonania przez wspólnika jego zobowiązania. Zobowiązanie wspólnika ma charakter niepieniężny, co pozwala na stosowanie wprost art. 483 i 484 k.c.

Z dużą ostrożnością należy natomiast odnieść się do stosowania przepisów o wykonaniu i skutkach niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych. Wprawdzie, jak się wydaje, umowa spółki osobowej w odniesieniu do świadczeń związanych z założeniem spółki ma charakter umowy wzajemnej (tak Frąckowiak i in., 2012, s. 156; odmiennie: Sołtysiński i in., 2012, s. 513–514). Niezależnie jednak od tego, natura stosunku spółki wymaga by omawiane przepisy były stosowane odpowiednio. Wątpliwości budzi m.in. stosowanie przepisów o odstąpieniu od umowy w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania. Powstaje pytanie czy spółka może odstąpić od umowy w oparciu o przepisy art. 491–492 k.c., w razie gdy wspólnik nie wykonał swojego zobowiązania do wniesienia wkładu lub wykonał je nienależycie. Przepisy kodeksu spółek handlowych nie przewidują w ogóle możliwości odstąpienia od umowy spółki. W odniesieniu do spółek osobowych istnieje możliwość wypowiedzenia umowy, jednak uprawnienie do wypowiedzenia przyznane jest wyłącznie wspólnikowi i odnosi się do jego osoby; nie ma przepisu, który przyznawałby prawo wypowiedzenia umowy spółce, która mogłaby wypowiedzieć umowę w relacji z jednym ze wspólników. Instytucja zbliżona do odstąpienia funkcjonuje natomiast

w odniesieniu do spółki akcyjnej. Zgodnie z art. 331 k.s.h. skutkiem niewniesienia wkładu do spółki może być pozbawienie akcjonariusza praw udziałowych poprzez unieważnienie dokumentów akcji lub świadectw tymczasowych. Regulacja ta może stanowić argument przemawiający za dopuszczalnością stosowania przepisów o odstąpieniu od umowy wzajemnej do sytuacji, w której wspólnik nie wykonuje zobowiązania polegającego na wniesieniu wkładu. Kwestia ta wymagałaby jednak bliższej analizy, na którą brak miejsca w niniejszym opracowaniu. Podobne wątpliwości budzi stosowanie przepisów o niemożliwości świadczenia.

Przyjmując, że do świadczenia wspólnika mogą mieć zastosowanie przez analogię przepisy dotyczące poszczególnych umów nazwanych, należy konsekwentnie stwierdzić, że regulacje tych umów mogą znaleźć zastosowanie także dla oceny skutków niewykonania lub nienależytego wykonania przez wspólnika zobowiązania do świadczenia pracy bądź usług. Także w tym wypadku należy jednak zachować daleko idącą ostrożność, zwłaszcza jeżeli w grę wchodzi uprawnienie do odstąpienia od umowy. W oparciu o przepisy umów nazwanych można określać m.in. odpowiedzialność wspólnika za wady wykonanego dzieła czy robót budowlanych, za nienależyte wykonanie usług spedycyjnych, przewozowych, przechowania itp. W każdym jednak przypadku niezbędne jest uwzględnienie specyficznej natury stosunku prawnego osobowej spółki handlowej. Trzeba także badać cel, który zamierzały osiągnąć strony umowy, tak by odwołanie do przepisów kodeksu cywilnego nie prowadziło do skutków sprzecznych ze zgodnym zamiarem stron umowy.

Podsumowanie

Umowa spółki handlowej charakteryzuje się dwoistą naturą. Z jednej strony kreuje ona nowy podmiot prawa, zaś z drugiej tworzy więź zobowiązaniową między wspólnikami oraz między wspólnikami a spółką (Frąckowiak i in., 2012, s. 154–158; por. Sołtysiński i in., 2012, s. 58). Treść zobowiązań łączących poszczególnych wspólników ze spółką może być odmienna, m.in. ze względu na inny przedmiot wkładu, do którego wniesienia wspólnik zobowiązał się w umowie spółki. Jeśli wspólnik zobowiązał się do wniesienia wkładu niepieniężnego, zwłaszcza w postaci pracy bądź usług, treść tego zobowiązania jest zwykle złożona. Odtworzyć ją trzeba odwołując się do umowy spółki (jej postanowień określających przedmiot wkładu), ale także przepisów części ogólnej zobowiązań

kodeksu cywilnego oraz – w wielu przypadkach – poprzez stosowanie w drodze analogii przepisów części szczegółowej zobowiązań dotyczących umów nazwanych. Wydaje się przy tym, że ustawodawca mógł być w kodeksie spółek handlowych wyraźnie postanowić, że do wykonania przez wspólnika zobowiązania polegającego na świadczeniu pracy bądź usług stosuje się odpowiednie przepisy dotyczące umów o wykonanie danych usług.

Literatura

- Florek, L. (2012). *Prawo pracy*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Gorczyński, G. (2014). Wniesienie wkładu do spółki osobowej. W: W. Popiołek (red.), *Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych* (s. 131–172). Warszawa: LexisNexis.
- Kappes, A. (2012). Uwagi o rozliczeniach z występującym (wyłączanym) wspólnikiem handlowej spółki osobowej. *Przegląd Prawa Handlowego*, 7, 4–9.
- Kidyba, A. (2013). *Handlowe spółki osobowe*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kidyba, A. (2002). Nowe zasady wnoszenia wkładów do spółki komandytowej. W: *Studia z prawa prywatnego gospodarczego: księga pamiątkowa ku czci prof. Ireneusza Weissa*. Kraków: Kantor Wydawniczy „Zakamycze”.
- Kopaczyńska-Pieczniak, K. (2013). *Pozycja prawna wspólnika spółki jawnej*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Krauss, J. (1991). Praca wspólników w spółkach osobowych. Cz. I. *Przegląd Ustawodawstwa Handlowego*, 5.
- Ogiegło, L. (1989). *Usługi jako przedmiot stosunków obligacyjnych*. Katowice: Uniwersytet Śląski.
- Opalski, A., Wiśniewski, A.W. (2016). *Kodeks spółek handlowych. Tom 3 A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301–392*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Pinior, W. (2014). Przedmiot wkładu niepieniężnego. W: W. Popiołek (red.), *Wkłady niepieniężne w spółkach handlowych* (s. 65–130). Warszawa: LexisNexis.
- Rodzinkiewicz, M. (2012). *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Warszawa: LexisNexis.
- Safjan, M. (red.) (2012). *System prawa prywatnego. T. 1. Prawo cywilne – część ogólna*. Wyd. 2. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Sołtyński, S., Szajkowski, A., Szumański, A., Szwaja, J. (2012). *Kodeks spółek handlowych. komentarz do artykułów 1–150. T. 1*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Włodyka, S. (2012). Tworzenie spółek handlowych. W: S. Włodyka (red.), *Prawo spółek handlowych. T. 2*. Warszawa–Kraków: Wydawnictwo C.H. Beck.

Akty prawne

Ustawa z 23.04.1964 Kodeks cywilny. T.j. Dz.U. 2014, poz.121, z późn. zm.

Ustawa z 26.06.1974 Kodeks pracy. T.j. Dz.U. 2014, poz. 1502, z późn. zm.

Ustawa z 15.09.2000 Kodeks spółek handlowych. T.j. Dz.U. 2013, poz. 1030, z późn. zm.

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie zasad wnoszenia przez wspólnika wkładu do spółki osobowej, którego przedmiotem jest świadczenie pracy bądź usług. Autor zwraca uwagę na konieczność stosowania ogólnych przepisów kodeksu cywilnego dotyczących wykonania zobowiązań i skutków ich niewykonania także do obowiązku wniesienia takiego wkładu. Niezależnie od tego dla określenia treści obowiązku wspólnika niezbędne może być stosowanie przez analogię przepisów kodeksu cywilnego dotyczących określonych umów o świadczenie usług o charakterze tożsamym do charakteru usług, które mają być świadczone przez wspólnika.

Słowa kluczowe: spółka osobowa, wkład do spółki, świadczenie pracy, świadczenie usług

**Performance of work or services as an object of contribution
to a partnership****Summary**

The aim of the article is to present the rules of making to a partnership a contribution the object of which is performance of work or services. The author points out that it is necessary to apply general rules of the Civil code concerning performance of obligations and the effects of their non-performance to the obligation of a partner who makes such a contribution. However it may be also necessary to apply by analogy the rules of the Civil code concerning the contracts of services which are similar to the services performed by a partner under the obligation of making a contribution. It may be helpful in determining the contents of a partner's obligation.

Keywords: partnership, contribution to a partnership, performance of work, performance of services